

NAAR AMELAND EN SCHIERMONNIKOOG

Het waddengebied – in 2016 gekozen tot ‘Mooiste Natuurgebied van Nederland’ – is een prachtig vaargebied, met ook voor motorboten een grote diversiteit aan vaarroutes naar de jachthavens op de vijf Waddeneilanden. Ieder eiland en iedere haven heeft een eigen karakter en sfeer. In de twee voorgaande nummers beschreven we de vaarroutes naar Texel, Vlieland en Terschelling. Nu komen we in een totaal ander vaargebied: dat van het Oostelijk Wad, naar Ameland en Schiermonnikoog.

TEKST: JOOK NAUTA / FOTO'S: JOOK NAUTA EN FLYING FOCUS





2

1 De jachthaven van Schiermonnikoog. 2 Veer- en jachthaven op Ameland. (Foto: Flying Focus) 3 Waddennatuur bij de Blauwe Balg.

Geen brede en diepe vaarroutes in deze derde en laatste aflevering van de serie 'Varen op de Waddenzee', maar ondiepe vaargeulen, wantijen en droogvallende wadplaten. Een heel andere waddenbeleving en daarmee voor motorboten een nieuwe dimensie voor het vaarplezier. Ook in de Oostelijke Waddenzee zijn de vaarroutes allemaal duidelijke betond, maar niet overal zijn ze aan beide zijden met rood en groen gemarkeerd. Vaak zie je op de smallere routes alleen rode tonnen, die je aan bakboord houdt als je in de richting van de vloedstroom

vaart. Alleen groene tonnen kan ook; die houd je aan stuurboord als je in de richting van de vloedstroom vaart. Dat lijkt misschien wat ingewikkeld, maar als je de vloed- en ebstromen in de gaten houdt is de logica je al snel duidelijk. Op de vaarkaarten staan bovendien pijlen, die aangeven welke kant van de betonning je moet aanhouden.

WEERSVERWACHTING

Uiteraard moet je ook in dit deel van het waddengebied altijd goed op de weersverwachting letten en dan vooral

op de voorspelde windkracht. Als je 4 Beaufort als bovengrens aanhoudt, vaar je elke route gerieflijk genoeg en zit je aan de veilige kant. Dan is vrijwel elke motorboot 'waddenzeewaardig'. De maximale diepgang die voor het Oostelijk Wad en het aanlopen van de havens van Ameland en Schiermonnikoog wordt aanbevolen, is 140 cm. Dit betekent dat deze aantrekkelijke bestemmingen voor de meeste motorboten goed bereikbaar zijn.

Als je naar Texel, Vlieland of Terschelling vaart, is het vooral vanwege het vaarcomfort en het brandstofverbruik aan te bevelen om rekening te houden met de tijden van eb en vloed. Vaar je daarentegen naar Ameland of Schiermonnikoog, dan is het zelfs rondt noodzakelijk om je vertrek- en vaartijden af te stemmen op de tijden van eb en vloed. Doe je dat niet, dan staat er op sommige delen van de route simpelweg te weinig water. Op sommige delen van de vaarroutes naar Ameland en Schiermonnikoog staat er bij laag water nog maar zo'n 50 cm water. Dat is enkele uren later heel anders, want het gemiddelde verschil tussen eb en vloed bedraagt in deze regio



3

4 De jachthaven op Ameland.

5 Nes.

6 Commandeurshuis in Ballum.

ruim 2 meter. Bij springtij (twee dagen na volle en nieuwe maan) loopt het verval zelfs op tot gemiddeld 260 cm. Bij doodtij (twee dagen na het eerste en laatste kwartier) is dat beduidend minder: ongeveer 170 cm.

VOORBEREIDING

Een goede voorbereiding is op getijdenwater extra aan te bevelen. Dat begint met een actuele zeekaart van de Hydrografische Dienst, met de nummers 1811 voor het Waddenzee West en/of 1812 voor het Waddenzee Oost. Verder is het zaak dat je beschikt over de juiste stroomgegevens. Daar zijn diverse kaarten en almanaken voor; ook op internet is er het nodige te vinden. Kijk vooral ook op waddenhavens.nl, de website van de vijf eilandhavens. Daarop vind je per eiland alle noodzakelijke en actuele vaarinformatie, zoals de getijdgegevens, de weers- en windverwachtingen, de gunstigste vertrektijden, de marifoonkanalen die je moet gebruiken, de te volgen routes en de te verwachten drukte in de waddenhavens op de eilanden. Een complete informatiebron dus, om veilig en verantwoord vaartochten naar de Waddeneilanden te ondernemen. Vanzelfsprekend zorg je voor de



nodige veiligheidsmiddelen, zoals reddingsvesten en vuurpijlen, maar zeker ook een goed werkende marifoon en een verrekijker. Via marifoonkanaal 5 heb je contact met de vuurtoren van Schiermonnikoog, waar je dag en nacht terecht kunt met vragen over het getij of het weer. De verrekijker is overigens niet alleen voor de veiligheid een 'must'; in dit deel van de Waddenzee komen veel vogels en zeehonden voor, die je met zo'n kijker kunt bewonderen zonder ze te verstoren.

WANTIJ

Ameland is bereikbaar via een zogenaamd wantij, zowel vanaf Terschel-

ling als vanaf Lauwersoog of Schiermonnikoog. Via de Noordzee kun je de wantijen vermijden, maar dat is voor motorboten meestal geen optie. Een wantij is de plek waar beide vloedstromen samenkomen, die zich via de zeegaten aan weerszijden van het eiland naar het gebied tussen het eiland en het vaste land bewegen. Op dit wantij staat nauwelijks stroming doordat de twee getijdenstromingen, die van twee kanten samenkomen, elkaar als het ware opheffen. Doordat op het wantij nauwelijks stroming staat, bezinkt daar ook het meeste slib en vandaar dat dit ook het meest ondiepe deel van het vaarwater is.

VIA TERSCHELLING

Ameland en Schiermonnikoog zijn vanaf het binnenwater rechtstreeks bereikbaar via Lauwersoog. Vanuit Harlingen loopt ook nog een vaarroute naar Ameland maar die is alleen geschikt voor schepen met een diepgang van minder dan 80 cm zoals platbodems en catamarans. Veel beter en veiliger is om dan de route via Terschelling te nemen. De sluisen van Lauwersoog naar de Waddenzee liggen in de afsluitdijk van de voormalige Lauwerszee, nu het Lauwersmeer. Het Lauwersmeer heeft zich ontwikkeld tot een bijzonder fraai natuurgebied met zelfs het predicaat Nationaal Park. Een vogelparadijs met op diverse plaatsen vogelkijkhutten, waar je de vogelrijkdom van nabij kunt be-



kijken. Komende vanaf de binnenwateren van Groningen of Friesland vaar je via het Reitdiep of de Dokkumer Ee richting Lauwersmeer. Vanuit de jachthavens van Zoutkamp, Oostmahorn of Lauwersoog kun je dit mooie gebied verkennen. Hier kun je ook het juiste getij afwachten voor de oversteek naar Ameland of Schiermonnikoog.

ROUTES NAAR AMELAND

Vanaf Terschelling is 3 uur voor hoogwater in West-Terschelling de beste vertrektijd naar Ameland. Je hebt dan veruit het grootste deel van de route de (vloed)stroom mee. De afstand naar Ameland is 47 km, wat je in circa vier uur aflegt. Je passeert eerst de Oosterom met halverwege het wantij. Je vaart secuur langs de rode tonnenlijn en neemt nabij het Amelander Gat de afslag stuurboord door de Blauwe Balg. Hier bevind je je in een waarde-

vol natuurgebied met vaak enorme concentraties vogels en zeehonden. Daarom is deze (betonde) route alleen toegankelijk tussen 3 uur voor en 2 uur na hoogwater. Dat is geen probleem want als je de advies vertrektijd hebt aangehouden, is het hier nu omstreeks 1,5 uur voor hoogwater. Vaar hier heel rustig en kijk goed om je heen, want je kunt hier ongelooflijk fraaie de natuur beleven. Je vaart vrij dicht langs de wadplaten waarop zeehonden rusten en vogels foerageren, die er vaak in grote aantallen te bewonderen zijn. Met een camera met flink wat telebereik maak je hier unieke foto's.

Vanaf de Blauwe Balg kom je op het brede Borndiep. Vervolgens vaar je via het Molengat de Reegeul in naar waddenhaven 't Leye Gat die direct achter de veerdam ligt.

Vanuit Lauwersoog is de beste ver-

trektijd naar Ameland 3 uur voor hoogwater te Lauwersoog. De afstand naar Ameland is circa 38 km, dat is 3 tot 4 uur varen. Via het hoofdvaarwater vanaf Lauwersoog vaar je bakboord uit de Paesenrede in om daar het wantij te overbruggen. Je vaart langs een groene boeienlijn die je nu aan bakboord houdt over respectievelijk het Wierumerwad en het Friesche Wad. Daarna een stukje door het Pinkegat naar de Zuiderspruit. Die loopt door in het Veerbootgat waar je doorvaart tot je stuurboord de Reegeul in vaart. Achter de veerbootsteiger meer je af in de jachthaven.

Vanuit Schiermonnikoog naar Ameland is je beste vertrektijd ook ongeveer 3 uur voor hoogwater te Schiermonnikoog. De afstand is circa 36 km, wat je in drie tot vier uur aflegt. Vanuit de haven vaar je via de Reegeul naar de Grote Siege en het Gat van



6

Schiermonnikoog. Je steekt de Zoutkamperlaag over de Paesenrede in en vaart dan dezelfde route als die vanaf Lauwersoog naar Ameland.

WADDENHAVEN AMELAND

Waddenhaven Ameland ligt tussen de oude en de huidige veerdam en heeft circa 100 ligplaatsen voor passanten. De haven ligt op loopafstand van het gezellige dorpje Nes met winkels en horeca in overvloed. De haven heeft alle moderne faciliteiten en je kunt er fietsen huren. Dat is zeer aan te bevelen want op Ameland is het heerlijk fietsen. Op de haven vind je ook het gezellige restaurant De Piraat.

Momenteel vinden er zowel aan de havendam als aan de Waddenzeedijk werkzaamheden plaats, die de aanlegmogelijkheden nog zullen verbeteren. Dat zal komend vaarseizoen enig ongerief met zich meebrengen. De jachthaven blijft toegankelijk maar er zullen perioden zijn dat het er minder rustig is dan normaal. Om de gasten tegemoet te komen in eventuele overlast, heeft het bestuur van de jachthaven besloten om de gasten een flinke korting op het liggeld te geven.

Ameland heeft bos, natuur, stranden,

weilanden, kwelders en vier knusse dorpjes. Net als op de andere Waddeneilanden leven de circa 3.600 inwoners direct of indirect van het toerisme. Het eiland heeft de recreant dan ook veel te bieden. Er zijn talrijke voorzieningen die het verblijf op Ameland tot een genoegen maken. Ruim 100 km fietspad en vele wandelpaden doorkruisen het eiland, er zijn goede verbindingen tussen de vier dorpjes en er is zelfs een vliegveldje.

MUSEA

Ameland heeft diverse interessante musea waarin veel te zien en te beleven valt over de boeiende historie van het eiland. In de 17e en 18e eeuw kende Ameland een periode van ongekende bloei door de walvisvaart. Vooral in Ballum staan nog fraaie huisjes van de commandeurs en de kapiteins. Op de begraafplaatsen zijn grafzerken te zien uit deze periode. Ook de walviskaken die je nu nog terugziet als erfafscheiding bij diverse commandeurshuisjes, zijn tastbare herinneringen aan deze periode.

In de 19e eeuw is getracht Ameland met de Friese kust te verbinden met een dam. Maar dat werd geen suc-

ces. Een paar weken nadat deze gereed was sloeg een storm al gaten in de dam en werd het onderhoud gestaakt. De havenpiers van Ameland en Holwerd liggen op restanten van deze dam.

De vier dorpen op Ameland zijn Nes nabij de haven, Buren oostelijk daarvan en aan de westkant Ballum en Hollum. Elk dorp heeft een eigen karakter, maar in alle vier zie je leuke winkeltjes en talrijke gezellige restaurants en cafés.

NAAR SCHIERMONNIKOOG

Waddenhaven Schiermonnikoog is vanuit Lauwersoog gemakkelijk te bereiken, echter alleen bij vloed. Daarbij moet je uitgaan van twee uur voor en twee uur na hoogwater. Een echte getijdenhaven dus. Beste vertrektijd is een half uur voor hoogwater Lauwersoog. Dan heb je een beetje tegenstroom, maar je komt wel op een gunstige tijd aan bij de vrij smalle Reegeul die door de wadplaten naar de haven loopt. De totale afstand is slechts 10 km; je bent er dus in een uurtje. Na het verlaten van de haven van Lauwersoog vaar je de Zoutkamperlaag op. Bij de verkenningston



WADDENZEE

Waarom varen er zo weinig motorboten op de Waddenzee? Volgens de Stichting Jachthavens Waddeneilanden is een vaartocht op dit getijdenwater juist ook voor motorbootvaarders zeer de moeite waard. "Als je alleen uitvaart bij een windverwachting van maximaal 3 tot 4 Beaufort en zorgt dat je zoveel mogelijk profiteert van de vaak flinke eb- of vloedstroom, hoef je er echt geen groot zeewaardig schip voor te hebben", zo verzekert de stichting. In drie afleveringen is daar in Motorboot aandacht aan besteed. In deze laatste aflevering beschrijft stichtingsvoorzitter en Texelaar Jook Nauta hoe je op de Oostelijke Waddenzee met zijn wadplaten en wantijen naar Ameland en Schiermonnikoog kunt varen.



7

7 Jachthaven Schiermonnikoog. (Foto: Flying Focus)

8 Kwelder op Schiermonnikoog.

Z8-GL ga je stuurboord uit de Ginder op die overgaat in de Grote Siege. Al spoedig komt de Reegeul in zicht: een smal en ondiep vaarwater waar met vloed voldoende water staat om via de betonning (rood aan bakboord) de haven te bereiken.

Kom je vanaf Ameland dan vertrek je daar om 2 uur voor hoogwater te Nes. De afstand is circa 35 km, wat je in ongeveer 4 uur overbrugt. Je vaart via het Veerbootgat de Zuiderspruit op en van daaruit over het wantij naar vaarwater het Friesche Wad. Dan vaar je via het Wierumerwad en de Paesendrede, om vervolgens de Zoutkamperlaag over te steken naar het Gat van Schiermonnikoog. Eenmaal op de Grote Siege kom je spoedig bij de Reegeul richting haven.

JACHTHAVEN SCHIERMONNIKOOG

De jachthaven van Schiermonnikoog ligt aan de voormalige veerdam, helemaal buitendijks in het kweldergebied, dus midden in specifieke Waddennatuur. Kleinschalig, met 120 ligplaatsen voor passanten. Misschien is het wel de meest echte waddenhaven, want bij eb valt het hele gebied rond de haven droog, inclusief de haveningang. Je ligt dan met je boot niet alleen op het wad maar ook een stukje er in! Je zakt dan met je schip in een heerlijk zacht bed van wadsediment. Een heel bijzondere ervaring van complete rust en stilte. Zonder gevaar, want alles gaat uiterst rustig en wanneer het vloed wordt ga je op een gegeven moment vanzelf weer drijven. Het jachthavenbestuur en de gemeente Schiermonnikoog moeten


zich wel ieder jaar behoorlijk inspannen om zo veel te baggeren dat de bereikbaarheid van schepen tot een diepgang van circa 1,50 meter gewaarborgd blijft. Mede door de steeds strengere milieuvorwaarden en de grote hoeveelheid sediment die elk jaar weer in de haven en de vaargeul bezinkt, is dat niet alleen een grote maar vooral ook kostbare opgave.

Waddenhaven Schiermonnikoog heeft alle moderne faciliteiten. Op een terp staat het havengebouw annex café restaurant met in de kelder prima sanitaire voorzieningen. Op het terras heb je een prachtig uitzicht over de haven, de kwelders en de Wadden. Op loopafstand bevindt zich het enige dorpje, waar je de dagelijkse boodschappen kunt doen en fietsen kunt huren. Ook zijn er goede restaurants. Schiermonnikoog is een klein eiland met nog geen 1.000 inwoners. Net als op Vlieland mogen alleen de eilanders zelf er met een auto rijden. De naam Schiermonnikoog stamt uit de Middel-

eeuwen, toen het eiland het domein was van monniken met grijze pijpen (schier betekende grijs). Later is het eiland eeuwenlang particulier bezit geweest van adellijke families, als laatste was dat de Duitse familie von Bernstorff. In 1945 werd het eiland door de Nederlandse Staat als 'vijandelijk vermogen' geconfisqueerd.

Nu is Schiermonnikoog een Nationaal Park, grotendeels in beheer bij Natuurmonumenten. Het is ook een echt natuureiland, zonder mondain vermaak. Het speciale karakter van de haven past daar helemaal bij en alleen daarom al is een tocht naar Schiermonnikoog een ervaring die je als motorbootvaarder altijd zal bijblijven.

EILANDHOPPEN

In drie afleveringen is beschreven hoe je met je motorboot veilig en verantwoord de verschillende Waddeneilanden kunt aandoen – een ervaring die onvergelijkbaar is met het varen op binnenwater. Een extra dimensie, avontuurlijk en grensverleggend, kun je beleven door te 'eilandhoppen': een vaartocht langs meerdere Waddeneilanden. Je hebt dan wat meer tijd voor nodig, maar als je de stap eenmaal zet is de kans groot dat je helemaal aan de Wadden verknocht raakt. Het zou echter al een goed begin zijn om in ieder geval de eerste stap te zetten: het zilte nat op voor een tocht naar één van de vijf Waddeneilanden. Je weet anders echt niet wat je mist. 

8

